

DATEK (49) *sb m*

-ã- (42), -a- (4); -a- *BierEz* (2), *MurzNT*; -ã- : -a- *Leop* (5 : 1); e *jasne*.

sg N dątek (6). ◇ *G* dątku (9). ◇ *A* dątek (11). ◇ *I* dątkiem (8): -em (3), -(e)m (5). ◇ *L* dątku (2).
◇ *pl N* dątki (1). ◇ *G* dątków (1). ◇ *D* dątkóm (1). ◇ *A* dątki (6). ◇ *I* dątki (2). ◇ *L* dątkach (1).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI* (dwa z tych samych przyładów) – *XVIII w.*

To, co się daje; dar, opłata, zapłata, nagroda; datum Vulg, Cn; donarium Vulg; merces PolAnt; niceterium Mącz; donatio, praemium JanStat; datus Cn (47) : Nie żądamci dątku twego/ Iedno miły ciebie łamego *BierEz* R, R; *RejRozpr* A4v; Gdy mu to nye poźzło/ datki á luboćyami cyelefnymi yał fy e ich zwodzić *KromRozm I* M4; *MurzNT* 26 *marg*; W káždym datku ochotną vkáz twarz twoię. *Leop Eccli* 35/11; niebaczę komuby miał być táki Dworzánin rowny/ iedno piękney vbráney á dworfkiey Pánnie/ która z pewne^{go} datku Krolowey służy. *OrzRozm* R, O, R4v; Ten [*Wojen*] vftáwił w fwey ziemi czterzech sędziow/ kthore datkiem y żywnością z skárbu pólpolitego opátrzył áby od fądow nic nie bráli dla lepszey sřprawiedliwósci *BielKron* 321v, 334; *OrzQuin* C3v, G3 *marg*; To (zás ielt) datek [*oblatio*] ktory dáwac będziecie/ fzofłá część Efy z chomerá pńzenice *BudBib Ez* 45/13; Nie wewel fię Izráelu czáfu rádości/ [...] bo zbłazniłes się od Bogá fwego/ rozmiłowałes się datku nád wżytkie boiowilká żytá. *BudBib Os* 9/1; A Duchá świętego zás niechcá [*trynitarze*] niczym inřzym mieć/ iedno dárem Bożym/ pobudká do sřpraw ludzi s. y ofobliwym datkiem Bogá wfzechmogácego. *ReszPrz* 88; przebił bramy twárdé Zacnych miałt Mácedonczyk y podkopał hárdé Tyránny datkiem *KochPieś* 36 [2 r.]; *Tributio* - Dątek. *Calep* 1083b; Wfzákož dobrego Vrzędniká powinien [*pan*] ták datkiem iáko wychowánim/ według zařlugi iego/ opátrzyć. *GostGosp* 154; *OrzJan* 44; *KochCn* B3v; Ták wybráne ono Páńskie naczynie o żywnósci kápláńfkiey. á obáč to tu/ że y fářfzem robiącym wczýcielom/ ná obrokách y datkách nie sřchodziło *LatHar* 128; Nie iżbym sřzukał datku: ále sřzukam owocu ktoryby obfitował ná liczbie wářzey. *WujNT Phil* 4/17, s. 281; áni będę dbał ná lářkę ábo nielářkę czyię/ áni ná datek ábo przegzożki y karánie iákie *SarnStat* 554, 199.

W charakterystycznych połączeniach: czekać, szukać datku; opatrzyć datkiem (2), *uraczyć*.

'Przysłowie: Wedle datku służbá. KochAp 7.

Zwroty: »(od)da(wa)ć datek« [*szyk zmienny*] (6): Ianowemv sinowy dalem fláfkj fwey [...] Herdelřką zyemię A on tesz nam ma dawacz řtego niektorj datek do řkarbu nářzego niewielky *LibLeg* 10/147v; oddał im on wfřftek datek řynow řřráelfkich. *Leop Ex* 36/3, *Luc* 11/13; *GostGosp* 155 [2 r.]; *WujNT Luc* 11/13.

»wziąć datek« (1): Choćia Miřtrz/ máca/ řzuka/ gdzieby wyrznác plátek/ A wždy od řzáty weźmie/ iáki on chce datek. *BielSat* C2.

Wyrażenia: »dobry datek« = *bonum datum Vulg* [*szyk* 3 : 2] (5): Ieřliřz thedy wy będąc zřemi/ vmiećie dobre dathki dáwac řynom/ wářřym: iáko dáleko więcey oćiec wářz niebieřski/ da duchá dobrego/ tym kthorzy go prořřá. *Leop Luc* 11/13 [*przekład tego samego tekstu WujNT*]; *BielKron* 363: nic inřzego nie biorá [*Turcy*] przedřie ieno iákoby fię w męřtwie řtářřezemu okazał/ bo tákie dobrym datkiem y vrzędem opatruią. *BielSpr* 52v; *WujNT Luc* 11/13, *Iac* 1/17.

»datek mały, niewielki« [*szyk* 2 : 2] (3 : 1): *LibLeg* 10/147v; iáko Pan zły/ Datek od niego mały mam *Strum* R2v; *Viaticulum* – Mały datek na drogę. *Calep* 1120b; *GostGosp* 155.

»wielki datek« (1): Bo dobremu/ pilnemu/ íprawnemu/ wielkie wychowanie y wielki datek dáć/ mnieyíza ízkodá/ niż mále wychowanie y mnieyízy datek niepilnemu á nierządnemu. *GostGosp* 155.

Szeregi: »datek, (i) dar« [szyk 1 : 1] (2): Niceterium vel Niceteria, Dar/ datek á vpominek/ który dayá temu który bitwę wygrał. *Mącz* 246c; Wízelki datek dobry/ y wízelki dar doíkonáły [omne datum optimum et omne donum perfectum] z wyfocza íeft/ sítępuiący od Oycá íwiátłósci *WujNT Iac* 1/17.

»datek a (i) upominek« (3): Castrensis corona, Datek á vpominek tego który íie naprzód pokuíł w obós nieprzyacielski. *Mącz* 40b, 246c; Niechże tedy datki y vpominki Bíkupié ná ítronie będą *OrzQuin* G3.

Wyrażenia przyimkowe: »według (a. wedle) datku« (2) : Daway Nawyízfífemu według dátku íego [secundum datum eius] *Leop Eccli* 35/12; *KochAp* 7.

»za datkiem« (3): Theíz czynila thakowe guíla dzyewkam rzadnym za dathkiem *LibMal* 1544/86; *BielKron* 363; [abyśmy] Ruíkiéy y Krákowíkiéy íoli zá datkiem pewnym wożíc y vzywác dopuíczáli. *SarnStat* 389.

a. praw. Suma pieniężna zapisywana żonie na majątku męża jako odwzajemnienie za posag; wiano (1) :

Szereg: »datek i posag« = *donatio et dos JanStat* (1): VStáwiamy/ íż gdy mąż vmrze/ żoná przy datku y przy poíagu/ y przy káżdych innych rzeczách z wypráwą wniesionych/ [...] ma zoítác *SarnStat* [630].

b. Wydatek (2) :

Szereg: »datek i wziętek (a. wzięcie)« = *datum et acceptum Vulg* (2): á co kolwie wydaíz zlicíz á zwáfz: á datek káždy y wziętek nápiíz. *Leop Eccli* 42/7, 41/24.

Synonimy: dar, podarek, upominek.

KCh